

XXXXXXX, 22-06-2021

Geachte directie van Feyenoord en Stadion Feijenoord,

Allereerst wil ik u bedanken dat ik op 7 juni jongstleden van u een antwoord heb ontvangen op een van mijn eerder verstuurde brieven. Ik zeg heel bewust een van de, want u heeft gereageerd op de eerste brief. Dat is jammer, want in de latere versies heb ik meer vragen gesteld en heb ik soms voorgesorteerd op antwoorden die ik verwachtte te krijgen. Vaak bleek dat terecht te zijn.

Hoewel ik de moeite die u heeft genomen waardeer, kan ik me niet aan de indruk onttrekken dat u veel vragen niet beantwoord heeft of in ieder geval niet afdoende. Daarom deze reactie. In de voorgaande brieven heb ik meerdere vragen per onderwerp geclusterd. Daarmee heb ik u de mogelijkheid gegeven om veel vragen niet te beantwoorden. Dat was weliswaar naïef, maar ik deed dit in goed vertrouwen. Het steekt mij eerlijk gezegd dat dit gebeurt. Ik probeer al jaren op een beleefde manier antwoorden te krijgen op vragen die ik heb.

Feyenoord heeft me vaak doorverwezen naar het stadion. Het stadion reageert nooit, waarover straks meer. Gemeenteraadsleden verwijzen bij vragen standaard naar Feyenoord of Feyenoord City en zo word ik constant van het kastje naar de muur gestuurd. Hoewel ik zie en erken dat u de moeite heeft genomen om te reageren (en ik ben vrijwel gerustgesteld voor wat betreft de horeca) zie ik ook dat u veel vragen onbeantwoord heeft gelaten. Dat doet pijn, aangezien ik altijd met goed fatsoen probeer om antwoord te krijgen.

Ja, ik ben tegen Feyenoord City, maar de discussie wordt steeds feller en ik denk dat dat voorkomen kan worden door transparanter te zijn. Weinig Feyenoorders zijn per definitie tegen een nieuw stadion, ik ook niet. Wel heb ik grote bedenkingen bij dit specifieke plan en vanuit de club is er zelden tot nooit een poging gedaan om mij en andere supporters te overtuigen. Dat mede-supporters 'op speurtocht' gaan keur ik net zo zeer af als de berichten van een u welbekende architect en zijn volgelingen die zich op een schofterige manier gedragen. Dat de discussie zo ontspoord is vreselijk, maar wat er nu ook gebeurt is dat mensen zoals ik er de dupe van zijn. Omdat andere mensen zich misdragen, word ik niet serieus genomen.

Zo voelde uw reactie namelijk, alsof ik niet serieus word genomen. In 2018 heb ik twaalf bedenkingen rondom Feyenoord City gepubliceerd. Niemand kon ze weerleggen. Nu heb ik vele vragen gesteld, maar ik krijg slechts op een paar vragen antwoord en ook dan zelden onderbouwd. Het doet oprecht pijn dat ik al jaren probeer om helder te krijgen waarom dit plan het beste is voor Feyenoord, maar dat het niemand lukt om mij dit duidelijk te maken. De club, het stadion, de gemeente; niemand heeft antwoorden. Wel ontvang ook ik veel haatberichten, alleen maar omdat ik vragen stel. Het is winst dat ik nu een reactie heb gekregen en volgens mij hebben wij hetzelfde doel: het beste voor Feyenoord. Dat zie ik echter nog steeds niet in uw antwoorden.

U kunt de vragen op dezelfde manier beantwoorden, maar ik sta ook meer dan open voor een gesprek in Rotterdam. Dat is, met het antwoord over een zo breed mogelijke afspiegeling van de supporters in het achterhoofd, wellicht sowieso wenselijk.

1. U verwijst in uw brief naar de Q&A van Feyenoord City. Dit komt een beetje neerbuigend over. Ik verdiep me al jaren in deze zaak en ben uiteraard bekend met deze site. De laatste update dateert van meer dan twee jaar geleden. Als het gaat over het meenemen van de supporters in dit proces, wat vindt u dan van een dergelijke lacune in het plaatsen van antwoorden op nieuwe vragen op de site van Feyenoord City? Want ik kan u verzekeren: die nieuwe vragen zijn er.
2. Daarop aansluitend: bent u op de hoogte van de vele supporters die door Feyenoord City stelselmatig worden genegeerd? Ik heb in 2019 voor het eerst een vraag gesteld en wacht nog steeds op een reactie. De vragen die ik u heb gesteld, heb ik ook via het online contactformulier van Feyenoord City gesteld. Hierop heb ik – net als in 2019 – nog geen enkele reactie ontvangen.
3. Als u hiervan op de hoogte bent: wat heeft u concreet gedaan om de communicatie vanuit Feyenoord City naar supporters te verbeteren? Als u hiervan niet op de hoogte was: wat gaat u concreet doen om de communicatie vanuit Feyenoord City te verbeteren?
4. Eerder zei de heer Koevermans dat Feyenoord alleen akkoord zou gaan als er sprake zou zijn van een garantie van 25 miljoen. Waarom bent u als club nu akkoord gegaan met een business case waarin geen sprake is van een dergelijke garantie? Wat heeft u doen besluiten om de eerder gemaakte belofte te breken? Hierop heeft u geen antwoord gegeven, terwijl de vraag cruciaal is. U spreekt over ‘vertrouwen in’, maar dat was de vraag niet. De vraag was: waarom bent u als directie van ‘Wij gaan alleen akkoord bij een garantie van 25 miljoen’ overgestapt naar ‘Wij gaan akkoord met 17 miljoen, terwijl ook hier geen garantie voor is’?
5. De haalbaarheid van de business case kan een reden zijn geweest, maar daar valt ook het een en ander op aan te merken als het gaat om het realistische gehalte. Te beginnen bij de business seats en business units. Om die 25,4 miljoen euro te krijgen, moet hieruit een omzet worden gehaald van 37 miljoen euro. Volgens het rapport van de ISG van april 2020 is dit realistisch, maar op basis waarvan? De vraag is dus niet of u wilt herhalen dat het realistisch is, maar op basis waarvan het realistisch is. Hypercube heeft op 7 juni gezegd dat het realistisch kan zijn als Feyenoord volgens de ECI rond het niveau van 3000 zit. Zolang dat niet het geval is, vinden zij de aantallen niet realistisch. Waarom bent u een andere mening toe bedaan?
6. In het voor hen – helaas – zeer succesvolle seizoen 2018/2019 haalde Ajax uit business seats en units in totaal 14,1 miljoen euro. Let wel: Ajax werd dat jaar kampioen, won de beker en haalde de halve finale van de Champions League. Hoewel er in Feyenoord City ongetwijfeld net iets meer business seats en units geplaatst worden, is het verschil van 14,1 miljoen in een heel goed seizoen voor onze rivaal naar 37 miljoen structureel bij ons heel groot. Hoe verklaart u dit verschil en waar haalt u het vertrouwen vandaan dat dit verschil realistisch is?

7. U spreekt over wachtlijsten, maar mij bereikte het bericht dat Feyenoord adverteert voor business seats. Waarom is dat, als hier een wachtlijst voor is? Of klopt het niet dat Feyenoord adverteert voor business seats?
8. U benoemt het feit dat er slechts een sprong van vijftien miljoen euro gemaakt moet worden. Dit komt omdat de inkomsten in de Kuip op dit vlak in 2025 op 21 miljoen euro liggen. Daarbij verwijst u naar het prijspeil. Kan ik hieruit afleiden dat de prijzen voor de zakelijke stoelen de komende jaren gaan stijgen en dat hiermee de sprong naar 21 miljoen in 2025 gemaakt moet worden?
9. Als dit inderdaad het geval is, roept dat een volgende vraag op. Is de Kuip op en valt er geen euro meer aan te verdienen of is voor dergelijke inkomsten in de Kuip blijkbaar toch niet het financiële plafond bereikt? Een dergelijke toename lijkt me immers niet enkel toe te schrijven aan inflatie.
10. Als de prijzen meer stijgen dan te verklaren valt vanuit de inflatie, waarom is dit dan? Ik hoor u constant zeggen dat Feyenoord en Stadion Feijenoord de zakelijke contacten zo weinig kan bieden. Als dit daadwerkelijk het geval is, waarom moeten de zakelijke klanten dan wel meer gaan betalen?
11. Daarnaast heeft de heer Van Dijk in zijn interview bij Feyenoord TV een nieuw pijnpunt opgebracht. Hij zei dat er een wachtlijst is. Voor de business units kan dit kloppen, maar voor de business seats was dit in het laatste pre-coronaseizoen echt niet het geval en ook nu wordt er dus geadverteerd voor die stoelen. Waarom liet hij die nuancering weg?
12. En belangrijker: hij had het over een restitutie van 50%. Daarbij vertelde hij niet hoe de verdeling was tussen seizoenkaarthouders en zakelijke klanten. Klopt het dat de verdeling tussen die twee groepen op ruwweg 5/10 miljoen ligt?
13. Klopt het ook dat de verdeling dusdanig is dat de seizoenkaarthouders 5 miljoen in het laatje brengen en de zakelijke klanten 10?
14. Als dit klopt, hoe ligt dan de verhouding als het gaat om restitutie?
15. Het gaat mij hier niet om het exacte bedrag, want ik begrijp dat u dit niet kan geven, maar het gaat me om het volgende: in het 'beste' geval hebben alle seizoenkaarthouders hun geld teruggevraagd en zag slechts 25% van de zakelijke klanten niet af van het geld. Dan zou 75% van de zakelijke klanten dus 'behouden blijven' voor de club. Dit lijkt me echter niet realistisch, zeker omdat ik zelf af heb gezien van restitutie en veel supporters ken die dat ook hebben gedaan. Meer dan 25% van de zakelijke klanten zou – als die verdeling klopt, dus corrigeer me alstublieft als ik ernaast zit – dan dus zijn/haar geld hebben teruggevraagd. Als dit het geval is, waar haalt u dan nogmaals het vertrouwen vandaan dat de inkomsten uit de zakelijke stoelen zal stijgen van rond de 12 miljoen naar 37 miljoen?

16. In uw reactie spreekt u van een behoefte- en potentie-onderzoek. Is dit onderzoek voor of na de coronacrisis gedaan?
17. Wanneer dit voor de coronacrisis is gedaan: is het niet wijselijk dit onderzoek nogmaals uit te voeren? Dit aangezien veel bedrijven last hebben van de crisis en er tussen de bedrijven die last hebben van de crisis ongetwijfeld ook bedrijven zitten die tot de doelgroep van Feyenoord behoren. Het lijkt mij verstandig te kijken of de behoefte nog even groot is.
18. Tot de stap naar een eventueel nieuw stadion gemaakt kan worden, moet eerst in de Kuip de stap naar 21 miljoen gemaakt worden als het gaat om de zakelijke stoelen. Kijkend naar de financiële gevolgen van de coronacrisis en het feit dat – in het beste geval – 25% van de zakelijke klanten niet afzag van hun geld, op basis waarvan heeft u er vertrouwen in dat de inkomsten uit zakelijke stoelen de komende jaren zullen toenemen van 12 miljoen euro naar 21 miljoen euro?
19. Nu al vragen zakelijke klanten hun geld terug, mede door de crisis, waarom zouden al die klanten behouden blijven en zal het aantal klanten zo sterk toenemen, terwijl zoals de heer Van Dijk in het interview met Feyenoord City aangaf het aantal stoelen verdubbeld wordt? Alle oude klanten moeten dan dus behouden blijven, meer betalen en mensen die nu niet geïnteresseerd zijn om geld in Feyenoord te steken moeten dat straks ineens wel doen.
20. Om de 25,4 miljoen euro per jaar te ontvangen, moet Feyenoord 24 wedstrijden spelen. Oftewel: Feyenoord moet de groepsfase van een Europees toernooi halen. Feyenoord begroot – met de financiële malaise als gevolg van 2007 in het achterhoofd – nooit Europees voetbal, zodat een slecht jaar niet per se financiële problemen oplevert. Hoe valt dat te rijmen met de keuze om structureel uit te gaan van 24 wedstrijden per jaar? Het gaat dus niet om de waarschijnlijkheid, maar om het feit dat Feyenoord in het verleden heeft aangegeven niet meer op deze manier te werken, om herhaling van fouten uit het verleden te voorkomen. De vraag is dus waarom dat risico wordt genomen, aangezien we nog steeds een minder rijke club zijn dan we verdienen te zijn?
21. Wilt u in uw antwoord dit keer niet dezelfde fout maken die de heer Van Dijk maakte in zijn interview met Feyenoord TV en die jullie maakten in de beantwoording van mijn brief? Daarin zei hij namelijk dat tegenstanders logen en dat Feyenoord 2,5 Europese thuiswedstrijd speelt per jaar en dat er daarom maar een kleine sprong voorwaarts gemaakt hoefde te worden. Dat kan qua aantal wedstrijden wellicht kloppen, maar het klopt financieel niet. In uw berekening neemt u namelijk de voorrondes mee. Dit zijn wedstrijden waar de kaarten altijd heel goedkoop zijn en waar we – bijvoorbeeld vorig seizoen (2019/2020) – hebben gezien dat het stadion verre van vol zat. Sterker: de tweede ring was vaak grotendeels gesloten. In de business case gaan jullie uit van veel meer toeschouwers voor veel duurdere plaatsen. De 'kleine sprong' waar uw collega over rept, is dus een fikse. Waar haalt u het vertrouwen vandaan dat dat gaat lukken en waarom nam uw collega die nuance niet mee in zijn onderbouwing?

22. Concreet: wanneer we naar volgend seizoen kijken, blijkt bijvoorbeeld dat we in de voorronde uitkomen tegen FK Decic of FC Drita. Kijkende naar Feyenoord City en het feit dat de prijzen daar ongetwijfeld hoger zullen liggen dan vorig jaar tegen Dinamo Tblisi (vijftien euro, verre van uitverkocht), waar haalt u dan het vertrouwen vandaan dat een voorronde uit de Conference League een veel voller stadion gaat opleveren, als de kaarten duurder zijn?
23. Los van het aantal wedstrijden, wordt ook uitgegaan van een bezoekersaantal dan wel van een bezettingsgraad. Door akkoord te gaan met de business case, geeft u aan dat dit een realistisch getal/percentage is. Hoewel er momenteel – en ook voor corona – geen wachtrij is voor de seizoenkaarten in de Kuip en er in het seizoen 2019/2020 alleen een volle Kuip was tegen Willem II (zelfs PSV-thuis werd niet uitverkocht), gaat Feyenoord City uit van een toename van 5.100 seizoenkaarten en een gemiddeld bezoekersaantal van 50.000. Op basis waarvan is dit aantal tot stand gekomen en waarom acht u dit realistisch?
24. In uw reactie zegt u: ‘Dat we uitgaan van een gemiddeld bezoekersaantal van 50.000 is een misverstand.’ Waarom zijn dit dan wel de getallen die Feyenoord City naar buiten brengt en die ook in het investeringsmemorandum zoals dit op jullie website geplaatst is te vinden zijn? Er staat bij Perfect Storm namelijk 42.621 betalende bezoekers en bij de base case 50.000. Dit aantal is volgens jullie realistisch, anders valt niet te verklaren dat jullie – ondanks de harde eis van 25 miljoen – hiermee akkoord zijn gegaan. Dit aantal is namelijk nodig om die harde eis te halen, iets wat jullie in jullie brief hebben omschreven als ‘Wij achten dat realistisch.’ Dat betekent dat u op de voorgaande vraag dus nogmaals antwoord dient te geven, want de cijfers uit uw antwoord komen niet overeen met de base case. Of het betekent dat u de cijfers die openbaar zijn gemaakt dient aan te passen/toe te lichten. Op pagina 66 van het investeringsmemorandum kan iedereen namelijk zien dat er wel degelijk wordt gesproken over de door mij genoemde cijfers.
25. In uw reactie staat: ‘Het gemiddeld bezoekersaantal (exclusief zakelijk en andere niet betalende bezoekers, zoals Vak van Zuid, aandeelhouders en genodigden) in het nieuwe stadion is gemiddeld voor alle eredivisiewedstrijden ongeveer 38.000’. De base case heeft het over 50.000 bezoekers. Dat hier een verschil ontstaat tussen bezoekers en betalende bezoekers begrijp ik, maar zijn er dan straks 12.000 niet-betalende bezoekers? Mocht dat aantal lager zijn, dan is dus een van de andere twee getallen niet waar. Of jullie gaan uit van meer dan 38.000 betalende toeschouwers of jullie gaan hier in het antwoord niet uit van de base case. Dat laatste zou zeer merkwaardig zijn, aangezien jullie het vertrouwen hebben uitgesproken in het behalen van de 25,4 miljoen. Daarvoor is de base case nodig.
26. Even later zegt u: ‘Gemiddeld gaan we uit van 36.200 (betalende) toeschouwers in de eredivisie, plus...’ Van welk aantal moet ik uitgaan: 38.000 of 36.200? Het is tamelijk verwarrend dat in de ene alinea van uw antwoord wordt gesproken over 38.000 gemiddeld voor eredivisiewedstrijden en dat dit een alinea verder is afgenomen naar 36.200 gemiddeld. Ook hier staat namelijk de toevoeging dat het wedstrijden in de eredivisie betreft.

27. In uw antwoord staat dat wordt uitgegaan van 36.000 seizoenkaarten. Hoeveel dagkaarten verwacht u gemiddeld te verkopen?
28. Op 18 juni sprak u in de gemeenteraad over 263.500 verkochte dagkaarten per seizoen ten opzichte van 102.500 in de Kuip. Hoe verklaart u dit verschil?
29. Hoe kunt u de uitspraak in de gemeenteraad over 263.500 verkochte dagkaarten rijmen met uw antwoord op mijn vraag, waarin u stelt uit te gaan van 36.200/38.000 betalende bezoekers? U spreekt namelijk ook over 36.000 seizoenkaarten.
30. Op hoeveel no-show onder seizoenkaarthouders rekent u? Want wanneer u uitgaat van 36.000 seizoenkaarten, van 263.500 dagkaarten op jaarbasis en van 36.200/38.000 betalende bezoekers gemiddeld, moet er sprake zijn van een aanzienlijke no-show.
31. Aangezien u in uw antwoord specifiek spreekt over eredivisiewedstrijden: hoe liggen de gemiddeldes voor Europese wedstrijden?
32. Is hierbij rekening gehouden met Champions League-voetbal, Europa League-voetbal of Conference League-voetbal?
33. Wanneer is uitgegaan van de Europa League en/of Conference League, hoe groot is de prijsstijging ten opzichte van vergelijkbare wedstrijden in de Kuip? Concreet: wanneer ik voor een Europa League-voorrunde tegen Dinamo Tbilisi op elk vak een kaart kan kopen voor vijftien euro in de Kuip, hoeveel zou een kaart voor dezelfde wedstrijd me dan kosten in Feyenoord City?
34. Op hoeveel toeschouwers rekent u voor een dergelijke wedstrijd?
35. Hoe liggen de gemiddeldes voor bekerwedstrijden?
36. Is hierbij rekening gehouden met tegenstanders van het kaliber Ajax, PSV, AZ en FC Utrecht of ook met tegenstanders als PEC Zwolle, De Graafschap of zelfs TOP Oss?
37. Wanneer ook is uitgegaan van wedstrijden tegen TOP Oss, hoe groot is dan de prijsstijging ten opzichte van De Kuip? Dergelijke bekerwedstrijden zijn vaak heel goedkoop. Blijft dat zo?
38. Zo niet, op hoeveel toeschouwers rekenen jullie als de prijzen voor een doordeweekse avondwedstrijd tegen een onaantrekkelijke tegenstander gemiddeld boven de pak hem beet vijftien euro liggen? Voelt u zich vrij het bedrag aan te passen.
39. Belangrijker nog: is bij de berekeningen gekeken naar de onvrede onder veel supporters? Hoewel er absoluut ook mensen enthousiast zijn over Feyenoord City, zijn er zeker duizenden supporters heel negatief. Zij dreigen hun seizoenkaarten niet te verlengen. Is daar rekening mee gehouden? U zegt in uw antwoord: 'Wij hebben er

alle vertrouwen in dat onze supporters het nieuwe stadion als hun nieuwe thuis zullen zien.'

40. Met hoeveel supporters die afhaken heeft u in de berekeningen rekening gehouden?
41. Waarom bent u van dit aantal uitgegaan? Graag ontvang ik een toelichting per reden voor afhaken. Denk aan: afhaken door seatingplan, afhaken door veranderen van het Feyenoord-DNA en afhaken door mobiliteitsplan.
42. Wanneer u in uw berekeningen geen rekening heeft gehouden met supporters die de overstap niet maken van de Kuip naar Feyenoord City; waarom niet? Later kom ik nog uitgebreid terug op een enquête, maar als er al ooit onderzoek is gedaan vanuit Feyenoord dan is daaruit gebleken dat minstens 19% van de supporters tegen is. Waarom gaat u dan niet uit van een dergelijk verlies aan toeschouwers of in ieder geval een gedeeltelijk verlies aan toeschouwers?
43. Eerder in het proces was in officiële documenten te lezen dat het stadion – door beperkingen ten gevolge van de veiligheid – tijdens topwedstrijden niet vol mag zitten. Is dat nog steeds het geval?
44. Als dat zo is, welke invloed heeft dit op de haalbaarheid van de business case?
45. Als dit zo is, waarom is er dan gekozen voor een groter stadion als het juist in de wedstrijden waarin je kan profiteren van de extra plaatsen dit niet optimaal kan benutten?
46. In uw antwoord op een van mijn vragen stond het volgende: '...biedt het nieuwe stadion met een gegarandeerde minimum-vergoeding (die gelijkstaat aan het maximum in de huidige Kuip).' Waarom spreekt u hier over een gegarandeerde minimumvergoeding als u eerder heeft toegegeven dat er geen sprake is van een garantie? Dit geldt niet alleen voor uw brief, maar bijvoorbeeld ook voor de advertentie in het Algemeen Dagblad. Overal spreekt u over 'We gaan nooit slechter worden dan in de Kuip.' Los van het feit dat het plan ooit begon met heel andere ambities (we moesten de garantie op verbetering hebben) is hier dus de vraag waarom er naar buiten toe altijd gepraat wordt over een garantie als die garantie geen garantie is? Dit neigt namelijk heel erg naar het misleiden van je publiek en ook dit is niet goed voor het vertrouwen. Is er een garantie, een echte garantie? Prima, maar laat het dan zien, want bij Leefbaar Rotterdam zijn ze ook nog steeds op zoek naar die garantie. Is er geen garantie? Stop dan met liegen, want het werkt in jullie nadeel.
47. Wanneer u spreekt over een gegarandeerde minimum-vergoeding, doelt u dan op de 25 miljoen of op de 17 miljoen?
48. Als u uitgaat van het eerste (25 miljoen): wanneer u eerder heeft toegegeven dat het niet gegarandeerd is, waarom gebruikt u dan in uw antwoord op een andere vraag de woorden 'gegarandeerde minimum-vergoeding'. Als u uitgaat van het tweede (17 miljoen): op basis waarvan spreekt u over gegarandeerd? Zodra de inkomsten onder

Perfect Storm vallen (dat deed het in 2018/2019 al, dus zo perfect lijkt die storm mij niet en ook Hypercube zette hier zijn vraagtekens bij) is die 17 miljoen dan nog steeds gegarandeerd?

49. Waarom is er geen berekening gemaakt op basis van een worstcasescenario? Het Perfect Storm-scenario is dit niet, aangezien dit alsnog uitgaat van 42.621 betalende toeschouwers. Wanneer dit aantal anders geïnterpreteerd dient te worden, is het wijselijk om duidelijker te communiceren. Ook dan blijft de vraag trouwens staan, aangezien ook in de Kuip vandaag de dag mensen zitten die meetellen voor de bezoekersaantallen, maar niet vallen onder betalende toeschouwers. 42.621 toeschouwers is niet het worstcasescenario.
50. Daarnaast is om de Kuip vol te krijgen volgens Hypercube een ECI nodig van 2700. Dit heeft Feyenoord zelden behaald. Zodra Feyenoord om de prijzen speelt – of de supporters daar nog hoop op hebben – zit het stadion vol, maar dit zegt niks over het structurele karakter ervan. Feyenoord zit meestal rond een ECI van 2500, hiermee kan je volgens Hypercube rekenen op 42.000 toeschouwers. Inderdaad, dan zit je onder het Perfect Storm-scenario. Bij tegenvallende prestaties zal dit aantal dus logischerwijs lager liggen. Hoe verklaren jullie dat er geen scenario is dat uitgaat van lagere aantallen dan het Perfect Storm-scenario als een gerenommeerde partij als Hypercube dit wel wenselijk acht?
51. In uw antwoorden heeft u het vaak over externe bedrijven die de plannen hebben doorgelicht. Doelt u daarmee ook op Hypercube?
52. Zij stellen namelijk dat Feyenoord City succesvol kan zijn, maar hebben daarbij de nadrukkelijke kanttekening dat Feyenoord dan structureel bij de top 3 moet eindigen. Daarmee wordt niet bedoeld dat de club op een straatlengte achterstand derde wordt, maar dat het echt meedoet om de titel. Dat laatste gebeurt helaas vaker niet dan wel, maar ook de derde plaats is niet gegarandeerd. Hoe ziet Feyenoord de conclusie van Hypercube op dat vlak? Heeft u die nuance gemist of wordt hun oordeel als externe partij genegeerd? Als dat laatste het geval is, hoor ik graag waarom hun oordeel niet wordt meegenomen, terwijl er wel geschermd wordt met 'externe partijen'. Hypercube is een externe partij, dus lijkt het me logisch dat hun mening serieus wordt genomen. Uiteraard sluit de zorg van Hypercube aan bij het punt over het ontbreken van een worstcasescenario.
53. Hypercube stelt dat Feyenoord een investering nodig heeft van 100 miljoen om uit te komen op een ECI van 3.000. Dit is volgens Hypercube nodig om Feyenoord City tot een succes te maken. Hoe denkt u die slag te kunnen gaan maken in de komende jaren? Let wel: Hypercube gaf duidelijk aan dat transfers hier niet meespelen.
54. Om een ECI van 3000 te hebben (en dus 50.000 toeschouwers te hebben) is volgens Hypercube een spelersbudget van 38 miljoen nodig. De vergoeding vanuit Feyenoord City voldoet hiervoor niet, dus hoe gaat dat benodigde gat gedicht worden? Als dit niet gebeurt, is het volgens Hypercube niet mogelijk om een ECI van 3000 te halen en dus

zal het elftal op het veld ontoereikend zijn om de base case van 50.000 toeschouwers te halen.

55. Om Feyenoord City te verkopen, werd altijd gezegd dat 'de unieke Kuip-sfeer' meegenomen zal worden naar Feyenoord City. Wanneer het gaat over die Kuip-sfeer, wordt altijd gesproken over de fanatieke aanhang die dicht op het veld zit. Het seatingplan wordt niet openbaar gemaakt, maar inmiddels lijkt duidelijk te zijn dat de plaatsen dicht op het veld in Feyenoord City in een duurder segment vallen. Kunt u dit bevestigen?
56. U had het in uw antwoord over meerdere seating-plannen. Wanneer mogen wij als supporters de seating-plannen zien? Hierbij zou ik graag een concreter tijdslot zien dan het derde kwartaal, aangezien er rondom deze zaak al vaker beloftes niet zijn nagekomen. Als voorbeeld kan ik verwijzen naar Frans Reichardt, die nog steeds wacht op een document dat hem voor december 2020 was toegezegd.
57. Waarom wordt het beoogde seatingplan zo angstvallig stilgehouden?
58. Wanneer er nog geen sprake is van een definitief seatingplan, met welke cijfers is er dan gerekend? Om te kunnen bepalen hoeveel toeschouwers er naar een stadion komen, is het belangrijk om te weten hoeveel een kaart voor een bepaald vak kost. Van welke getallen is uitgegaan bij de berekening?
59. Mocht het inderdaad kloppen dat de fanatieke supporters niet meer voor weinig geld dicht op het veld kunnen zitten: in hoeverre is er dan nog sprake van 'de unieke Kuip-sfeer' als de fanatieke aanhang op een totaal andere plek zit?
60. En begrijpt u dat dit ook voor onvrede kan zorgen en zelfs voor supporters die afhaken en dat velen niet bovenin op de derde ring willen gaan zitten? U spreekt over het DNA, maar fanatieke supporters dicht op het veld hoort bij het DNA van Feyenoord. Zodra u dat DNA verandert, kan dat gevolgen hebben voor de opkomst. Wilt u dus alstublieft eerlijk antwoord geven op deze vraag?
61. Op meerdere plekken heb ik gelezen dat Feyenoord onderzoek doet naar het DNA van de club. Wat is uit dit onderzoek naar voren gekomen?
62. Is uit het onderzoek bijvoorbeeld duidelijk gebleken waarom mensen graag naar Feyenoord gaan? Zo ja, waarom is dat?
63. Vaak wordt er vanuit de directie gesproken over 'Van sentiment kan je niet vreten'. Bent u deze mening werkelijk toegedaan?
64. Hoe verklaart u dan dat mensen naar Feyenoord blijven komen als het voetbal slecht is? Dat gebeurt vaker dan ons lief is, maar volgens mij is het juist het sentiment waardoor we blijven komen. Zonder een sentimenteel gevoel te hebben bij de club, zou ik er allang geen euro meer in hebben gestoken en was ik wel overgelopen. Graag hoor ik waarom u dat anders ziet.

65. Wat gaat u concreet doen om de identiteit van Feyenoord mee te nemen naar een nieuw stadion? Denk hierbij vooral aan: fanatieke aanhang dicht bij het veld, bewegende tribunes na een doelpunt, maar ook de Legioenzaal.
66. Wanneer de identiteit van Feyenoord grotendeels wegvalt en er overgegaan wordt op een club die meer lijkt op Ajax, waarom zouden supporters dan nog blijven komen als de sentimentele binding met de club significant minder is geworden? Vergis u niet, zodra de fanatieke aanhang niet meer dicht op het veld zit en ik de tribunes niet meer onder me voel trillen na een eigen doelpunt van Joël Veltman, zal mijn sentimentele binding met de club significant minder zijn en moet uitmuntend voetbal mij verleiden om nog naar het stadion te komen.
67. In hoeverre houdt u daadwerkelijk rekening met die gevoelens en in hoeverre gaat u uit van de groep die aangeeft daar niks om te geven en kiest u er dus voor om de bezwaren bewust te negeren? Wellicht is die laatste groep groter, maar de eerste groep is dusdanig groot dat ook zij echt overtuigd moeten worden van de noodzaak om naar Feyenoord City over te stappen. Hen negeren kan, maar zal goed onderbouwd moeten worden om een sluitende BuCa te krijgen.
68. Voorlopig zitten we nog in de Kuip. Constant horen wij dat het stadion niet meer kan en wordt het beeld geschetst van een vervallen stadion. Waarom wordt in elk filmpje waarin Feyenoord in wil spelen op het sentiment van de supporter dan zo'n prominente rol voor de Kuip gekozen?
69. Is het stadion iets waarmee u supporters wil overtuigen om geld te geven aan de club, aangezien we ons prachtige thuis zo erg missen of is het de bouwval die u er vaak van lijkt te willen maken?
70. Wanneer het in uw ogen op dit moment veel mankeert, wat gaat u er dan aan doen om de komende jaren nog goed door te komen?
71. Gaat er bijvoorbeeld iets gebeuren aan de toiletten die niet goed doorstromen? Dat lijkt me geen onmogelijke opgave en het is ook niet meer dan netjes dat de supporters hierin goede faciliteiten worden geboden.
72. Gaat er bijvoorbeeld iets gebeuren aan de vele lekkages? Ook dit lijkt me geen onmogelijke opgave en ook dit is niet meer dan netjes naar de supporters.
73. Zodra er tijdens de ene thuiswedstrijd vogelpoep op de muren wordt aangetroffen, kunnen we er dan vanuit gaan dat dit de volgende thuiswedstrijd verwijderd is? In 2019/2020 zijn er van supporters klachten over gekomen. Het lijkt mij een kleine moeite.
74. Wanneer dit niet mogelijk is; waarom wordt dit niet onderhouden? Het lijkt er nu namelijk op dat de boel bewust verloederd wordt, zodat later geklaagd kan worden over de beperkte en slechte faciliteiten.

75. U heeft het over het Programma van Eisen als het gaat over het DNA van de club en de unieke Kuip-sfeer. Daarbij zegt u dat het overgrote deel ook daadwerkelijk is gerealiseerd. Cruciale punten zijn echter genegeerd. De duizend lampen (ja, ik weet dat het er eigenlijk rond de 460 zijn), maar ook de overhangende tribunes. In de communicatie wordt altijd gezegd dat die er nog steeds zijn, terwijl de verschillen behoorlijk groot zijn. Of de tribunes drie of vijftien meter overhangen, maakt nogal een verschil. Waarom wordt in de communicatie niet eerlijk toegegeven welke elementen gaan verdwijnen?
76. In combinatie met Feyenoord City is er ook sprake van een mobiliteitsplan. Bent u zich ervan bewust dat veel supporters die op afstand wonen hier helemaal niet op zitten te wachten? Mensen die nu al een halve dag onderweg zijn om hun club te kunnen zien spelen, willen geen combi-regelingen hebben voor thuiswedstrijden. U zegt in uw antwoord dat er nog steeds mogelijkheden zijn, maar dat die beperkter zijn, omdat er sprake is van een (inter-)nationale ontwikkeling. Dat klopt, maar dat was de vraag niet. De vraag is of u zich ervan bewust bent dat dit supporters uit het stadion kan drijven?
77. Daarnaast benoemde ik dat supporters na een nederlaag niet willen blijven plakken om de begrote horeca-inkomsten te laten slagen. Daarop reageerde u door te zeggen dat er geen sprake is van dwang. Dat stelt mij gerust, maar wat mij minder gerust stelt is dat u in uw antwoord blijft haken op: 'Wij hebben er vertrouwen in dat supporters hier gebruik van maken.' Waar is dat vertrouwen op gebaseerd?
78. Over de horeca heeft u mij zoals gezegd redelijk gerustgesteld. Echter: als de door u verwachte uitgaven vrij realistisch is, waarom wordt er dan nu niet alles aan gedaan om de huidige inkomsten te laten stijgen?
79. Daarbij is door Feyenoord vaak gewezen op de beperkte mogelijkheden binnen de Kuip, maar ik haal mijn friet bij een snackkar op het stadionplein, simpelweg omdat de friet binnen de stadionsmuren niet lekker is (en zelfs een keer werd gebakken in olie/frituurvet dat nog op temperatuur moest komen, waarna ik definitief ben afgehaakt). Als een kar buiten de poorten het kan, dan kan een kar binnen de poorten van het stadion het toch ook?
80. Er wordt ook regelmatig gesteld dat de Kuip qua inkomsten aan het plafond zit. Klopt dit wel als de horeca-inkomsten vrij simpel kunnen toenemen? Wordt er niet automatisch meer geld gegenereerd als de kwaliteit van het geboden voedsel beter is dan het voedsel buiten de stadionspoorten in plaats van de huidige situatie, waarin het andersom is?
81. Klopt de uitspraak over het plafond van de Kuip als we kijken naar evenementen? Jarenlang werd gezegd dat het onmogelijk was om evenementen in de Kuip te organiseren, maar twee jaar geleden was daar ineens weer Marco Borsato en dit jaar wilden ook The Streamers niets liever dan optreden in de Kuip. Is er daadwerkelijk alles aan gedaan om de inkomsten op dit terrein te laten stijgen?

82. Jarenlang werd er ook gezegd dat Feyenoord in de Kuip qua begroting niet kon groeien. Dit gebeurde bijvoorbeeld in het seizoen 2011/2012. Feyenoord was onder Ronald Koeman weer aan de weg omhoog bezig, maar volgens Eric Gudde (en ik meen Jan van Merwijk) was dit een uitzondering, want Feyenoord zou in de Kuip vooral structureel de concurrentie moeten aangaan met FC Twente en Vitesse. Hoe kijkt u nu – los van het goede seizoen van Vitesse – terug op die uitspraken?
83. Destijds was de begroting van Feyenoord 38 miljoen, inmiddels is dit structureel een miljoen of dertig hoger. Dit verschil is niet alleen te verklaren door inflatie, hoe is dit verschil dan wel te verklaren?
84. Wanneer er op het ene moment wordt gezegd dat Feyenoord met 38 miljoen aan het plafond zit, want het wordt zo beperkt door de Kuip en later blijkt dat we toch flinke stappen hebben kunnen zetten in de begroting, kan dan niet de conclusie getrokken worden dat het stadion slechts een beperkte invloed heeft op de begroting en dat dit vooral afhangt van voetbalfactoren?
85. Bent u het met mij eens dat de uitspraak 'Feyenoord zit qua begroting in de Kuip aan het plafond' (let wel: dit was 38 miljoen) een op zijn minst ongelukkige was, dan wel simpelweg niet waar bleek te zijn?
86. Wanneer u dit met mij eens bent (en de cijfers liegen niet), waarom wordt dit argument dan nog steeds gebruikt in de stadiondiscussie?
87. De uitspraak is al bewezen als onwaar, zou het dan voor het vertrouwen van het publiek niet beter zijn om dit niet meer als uitgangspunt te gebruiken? Zeg dat het – met een ECI van 3000 – zorgt voor meer inkomsten, omdat je dan volgens Hypercube veel meer toeschouwers kwijt kan dan in de Kuip. Zeg dat het vooral is om zakelijke contacten meer comfort te bieden. Kies een uitleg, maar kunnen we afspreken dat een aantoonbare leugen niet nog een keer ingezet gaat worden om supporters te overtuigen?
88. Mocht de uitspraak destijds niet waar zijn (dat was het inderdaad niet), maar inmiddels wel, kan dan uitgelegd worden waarom Feyenoord en Stadion Feijenoord geen serieus onderzoek doen naar een renovatie?
89. De bouwkosten blijven maar stijgen en er zijn al meerdere versoberingsrondes geweest om het binnen de kosten te houden. In hoeverre is er dan nog sprake van een iconisch stadion?
90. Daarnaast valt de landaanwinning inmiddels niet meer onder de bouwkosten voor het stadion. Waarom worden al dit soort kunstgrepen toegepast?
91. Ook hierin wrekt zich de communicatie. Naar buiten toe blijft men volhouden dat de bouwkosten hetzelfde blijven. Dat is natuurlijk niet waar als je een deel van de bouwkosten simpelweg in een ander potje plaatst. Waarom wordt ook hier gekozen

om een halve waarheid naar buiten te brengen? Zien jullie niet dat dit slecht is voor het vertrouwen?

92. Voorgaande drie vragen zijn relevant, aangezien renovatie is afgeschoten op een miljoen of vijftien. Laat het twintig miljoen zijn. Waarom is bij renovatie een dergelijk klein bedrag een breekpunt en is het bij Feyenoord City geoorloofd om constant te versoberen en cruciale punten – zonder landwinning immers geen stadion – buiten het project te laten, om maar te kunnen zeggen dat de bouwkosten gelijk blijven? Immers: ook bij renovatie hadden jullie ervoor kunnen kiezen om een gedeelte van de kosten buiten de begrote bouwkosten te laten vallen. Waarom kan dat nu wel en toen niet?
93. Het is fijn dat u toegeeft dat er nog geen supportershome is ingetekend en dat dit daarmee nog niet definitief is uitgesloten. Hoe kan het echter dat in deze fase van het plan hier nog steeds geen duidelijkheid over is?
94. U geeft aan hierover in gesprek te gaan met FSV De Feijenoorder. Hun standpunt hierover is helder: zij willen een supportershome. Aangezien dit niet is ingetekend voel ik de vrijheid om te vragen: wil Feyenoord ook een supportershome binnen de muren van het stadion?
95. Volgens de BuCa zullen er 150.000 bezoekers van de stadion tour zijn. In uw reactie geeft u aan dat u voorzichtig gerekend heeft, omdat u eigenlijk uitgaat van 300.000. Waar is dit op gebaseerd? Los van wat andere attracties in Rotterdam doen. Zij hebben voor toeristen en dagjesmensen een veel gunstigere positie in de stad.
96. Hoeveel zijn dat er momenteel in de Kuip en hoe verklaart u dat dit verschil realistisch is?
97. Wanneer dit verschil heel groot is, wat gaat u dan de komende jaren doen om te zorgen dat het aantal tours in de Kuip toeneemt?
98. Hoeveel zijn dit er in de Amsterdam ArenA, Camp Nou en Anfield en indien er sprake is van een verschil, hoe verklaart u dat dit verschil realistisch is? Indien er geen sprake is van een verschil met bijvoorbeeld Nou Camp, hoe verklaart u dat Feyenoord City net zoveel mensen zou trekken voor een stadiontour als een van de grootste clubs ter wereld, waar het puilt van de toeristen?
99. In uw reactie geeft u aan dat de impact op de Business Case gering is, want het betreft slechts 500.000 euro netto-opbrengst per jaar. Het gaat echter wel om 1.9% van de inkomsten. Hoeveel percentage van de inkomsten mag wegvallen voordat er sprake is van een scenario dat onder Perfect Storm uitkomt?
100. Klopt het dat ik straks een seizoenkaart bij Feyenoord City afsluit en niet bij Feyenoord zelf?

101. Als dat klopt, waarom is hiervoor gekozen? Daarmee bedoel ik niet waarom Feyenoord City hiervoor heeft gekozen, maar waarom Feyenoord hiervoor heeft gekozen.
102. Welk voordeel heeft deze constructie voor Feyenoord?
103. Stel dat alle berekende inkomsten die met het huidige verdienmodel bij Feyenoord terechtkomen en niet bij het nieuwe stadion, ook in Feyenoord City naar de club gaan en dus niet naar Feyenoord City, hoeveel inkomsten zou Feyenoord dan halen uit Feyenoord City? Oftewel: hoeveel inkomsten zouden er zijn zonder de theaterconstructie?
104. Wanneer dit bedrag hoger ligt dan de 'gegarandeerde' 17 miljoen, waarom is er dan toch voor deze constructie gekozen als dit dus nadelig is voor Feyenoord?
105. Er werd in de vergadering van 18 juni gesproken over een open omloop. Hoe is dit te verenigen met de veiligheid?
106. Is er daadwerkelijk sprake van een open omloop of moet dit uiteindelijk geschrapt worden wegens de benodigde toegangspoorten?
107. Hoe zouden de rijen bij de ingang zich moeten vormen wanneer er sprake is van een open omloop?
108. Wanneer er geen sprake is van een vrije omloop omdat er weldegelijk poorten nodig zijn, kunt u dan beloven geen reclame meer te maken met een open omloop?
109. In het Investeringsmemorandum staat dat Feyenoord 'investeert in het behoud van het Legioen' (bladzijde 63, paragraaf 5.4.2.1). Op welke manier doet Feyenoord dat en waarom zien zoveel supporters daar zo weinig van terug?
110. Waarom wordt de beloofde transparantie niet gegeven? Ook bij dit nieuws worden 'de onderliggende rapporten' niet openbaar gemaakt.
111. Als Feyenoord investeert in het behoud van het Legioen, bent u het dan met mij eens dat Feyenoord er alles aan moet doen om ervoor te zorgen dat de supporters worden meegenomen in de planvorming van Feyenoord City?
112. Welke verbeteringen rondom de communicatie kunt u beloven?
113. In hoeverre neemt u de mening van De Feijenoorder hierin mee? Zij hebben de leden een mail gestuurd waaruit namelijk blijkt dat Feyenoord weinig moeite doet om het Legioen te overtuigen van het waarom van Feyenoord City, laat staan dat Feyenoord 'investeert in het behoud van het Legioen'.

114. In uw antwoord hierover spreekt u van 'goed onderbouwde besluitvorming'. Bent u van mening dat hier op dit moment al sprake van is?
115. Als dat zo is: hoe verklaart u dan dat zoveel supporters het gevoel hebben dat er niks aan ze wordt uitgelegd?
116. U spreekt over 'vele supporters' die niet kunnen wachten tot er met de bouw wordt gestart. Waar baseert u die uitspraak op? Vele supporters is tamelijk subjectief. Dezelfde vraag kan gesteld worden over de advertentie die Feyenoord plaatste in het Algemeen Dagblad. 'Met de steun van de supporters' las ik daar. Ook dat deed pijn, want ik wil jullie steunen, maar kan dat simpelweg pas als ik antwoorden krijg. Waar komt in dit geval bijvoorbeeld zo'n uitspraak vandaan? U weet dat veel supporters het plan niet steunen, waarom dan toch zo'n uitspraak? Dat geeft supporters het gevoel dat wat zij ook zeggen, hoeveel argumenten zij ook inbrengen; jullie gaan toch wel door.
117. Over de advertentie in het Algemeen Dagblad: waarom is deze oproep niet op de eigen kanalen gedeeld? Het wekt de indruk dat er bij Feyenoord angst is voor de reacties.
118. Het lijkt mij voor Feyenoord belangrijk om echt grondig onderzoek te doen onder de eigen supporters naar de vraag naar Feyenoord City. Waarom heeft Feyenoord nooit een eenduidige enquête gehouden om te kijken wat de supporters vinden van Feyenoord City?
119. Hoe is de enquête opgevat waarover zoveel commotie is? Ter herinnering: dat is de enquête waarin supporters die aangaven geen interesse te hebben in een seizoenkaart meteen uit het systeem werden gegooid.
120. Destijds heb ik ingevuld dat ik interesse zou kunnen hebben in een seizoenkaart. Alle geboden opties bevielen me echter niet. Is mijn reactie toch opgevat als 'Hij staat positief tegenover Feyenoord City'? De kernwoorden zijn namelijk 'zou kunnen hebben'. In theorie wel, maar de geboden opties bevielen me niet. Graag hoor ik hoe dit antwoord opgevat wordt.
121. Algemener: waarom zijn de resultaten van deze enquête nooit openbaar gemaakt? Dit doet het vertrouwen in de beloofde transparantie geen goed.
122. Later is een keer gesteld dat (dit doe ik uit mijn hoofd) 81% van de supporters voor Feyenoord City is. Hierover heb ik geen enquête ontvangen. Gaat het hier om diezelfde enquête? In dat geval is de gevolgtrekking ten onrechte, want de vraag is nooit gesteld.
123. Dat brengt mij terug bij de vraag: Waarom heeft Feyenoord nooit een eenduidige enquête gehouden om te kijken wat de supporters vinden van Feyenoord City?

124. U zegt: 'Het betrekken van een zo breed mogelijke afspiegeling van onze supporters bij deze keuze mag van Feyenoord verlangd worden.' Dat klopt. Wat gaat u concreet doen om dit ook echt mogelijk te maken? Veel supporters hebben nu vooral het gevoel dat gesprekken met hen zijn gevoerd om een vinkje te kunnen zetten bij 'supportersparticipatie'. Het beantwoorden van mijn vorige brief gaf mij eerlijk gezegd hetzelfde gevoel. Er werd gereageerd, zelden daadwerkelijk geantwoord. Welke concrete acties mogen wij verwachten?

125. Gezien de vele vragen die ik heb, kan ik mij voorstellen dat het handiger is om een persoonlijk gesprek te plannen. Hier sta ik zeker voor open. Ik kom graag naar Rotterdam om te horen waarom mijn vragen eigenlijk simpel te beantwoorden zijn en mijn bezwaren ongegrond blijken te zijn. Echter: wanneer u niet in gesprek wil en dit te veel vragen vindt om te beantwoorden, kunt u dan beloven dat het beantwoorden van mijn eerste brief niet gebruikt wordt als een reden om een vinkje te zetten bij supportersparticipatie? Als zodanig heb ik het namelijk pas ervaren wanneer er daadwerkelijk antwoord is gegeven op mijn vragen en zoals eerder gezegd: dat gevoel heb ik nu nog niet.

U kunt reageren door een brief te sturen naar ... Ook ben ik zoals gezegd meer dan bereid om voor een gesprek langs te komen in de Kuip.

Ik wacht uw antwoord af alvorens ik kan besluiten of ik ook volgend jaar een seizoenkaart neem bij mijn geliefde Feyenoord.

Met vriendelijke groet,
Bob Dijkgraaf